

AHAIDE NAGUSIAK VS HIRIBILDUAK ?
Erdi aroko udazkena eta kontsentsu
berria

Kaparetasun unibertsala eta berdintasun juridikoa (igualitarismo). Interpretazio zahar eta berriak.

XV. mendearen azken hamarkadetan eta XVI.aren lehenengoetan “Kantabria zahar” mitiko horretako hainbat eskualdek **kaparetasun unibertsala** lortuko dute

BIZKAIA: 1526an, Foru Berriak **bizkaitar guztiak kapare** direla adierazten du

GIPUZKOA: gipuzkoarren kaparetasunaren berrespena 1610. urtera arte ez da lortuko, baina **1527.** urtean Monarkiak gipuzkoarren kaparetasuna onesten du Biltzarraren akordio bat konfirmatzean

ARABA: Arabako **iparraldeko eskualde batzuek**, Aiarako bailarak adibidez, lortuko dute, hegoaldeak ez

NAFARROA: hamabi hiribilduk eta zortzi bailarak lortuko dute, batik bat iparraldeko Baztan (1440), Aezkoak (1462), Salazar (1462) eta Erronkarik (1516)

Kaparetasun unibertsala eta berdintasun juridikoa (igualitarismo).

Ondorioz, lurralde hauetan, aurrerantzean, denak nobleak eta denak berdinak izango dira

BERDINTASUNAREN IDEOLOGIA (IGUALITARISMO)

Testigantza

“¿Qué miedo, qué delirio ha sido el suio que han temido asociarse con sus convecinos; Es, acaso, de otra mas elebada clase su nobleza que la de estos? No por cierto, **somos iguales todos los hidalgos, unos mas ricos, otros mas pobres; y no hay entre nosotros otra distincion que la que sigue a la buena educacion y hombría de bien.** Fuera, fuera esas preocupaciones, esas imaginarias presumpciones. Sirvamos todos a Dios y al Rey, y haya paz y union entre nosotros” (*Memoria de la Revolución Francesa y de la guerra de España por la parte de Navarra y Guipúzcoa en los años 1793, 1794 y 1795, 1795*).

Denak berdinak?

Kaparetasun unibertsala eta berdintasun juridikoa (igualitarismo).

Ondorioz, lurralde hauetan, aurrerantzean, denak nobleak eta denak berdinak izango dira

BERDINTASUNAREN IDEOLOGIA (IGUALITARISMO)

Testigantza

“¿Qué miedo, qué delirio ha sido el suio que han temido asociarse con sus convecinos; Es, acaso, de otra mas elebada clase su nobleza que la de estos? No por cierto, **somos iguales todos los hidalgos, unos mas ricos, otros mas pobres; y no hay entre nosotros otra distincion que la que sigue a la buena educacion y hombría de bien.** Fuera, fuera esas preocupaciones, esas imaginarias presumpciones. Sirvamos todos a Dios y al Rey, y haya paz y union entre nosotros” (*Memoria de la Revolución Francesa y de la guerra de España por la parte de Navarra y Guipúzcoa en los años 1793, 1794 y 1795, 1795*).

Denak berdinak?

MARTIARTU DORRETxea (ERANDIO, BIZKAIA)

Hipotesi zaharrak eta berriak

ARO BERRIKO EUROPAN EUSKAL LURRALDE HAUETAKOA SALBUESPENA DA

Nola azaldu?

- A)** Kaparetasun unibertsala **borroka sozial baten fruitua da**. Erdi Aro Beratarrean komunitate eta hiribilduek jaunen aurka burututako borrokak azken hauen menpekotasunetik askatzera eramán zituen eta koroak kaparetasun unibertsala eskuratu zien
- B)** Kaparetasun unibertsala **hiribilduen pribilejioen hedapenaren fruitua da**. Gipuzkoan batez ere, hiribilduen sorrerak euren biztanleentzako pribilejio fiskal eta sozial (torturatuak ez izateko eskubidea, adibidez) multzo bat ekarri zituela, eta hauek beranduago hedatu egin zirela, azkenik pribilejio horiek komunitate osora pasatuz
- C)** Kaparetasun unibertsala **talde ezberdinen arteko ezkontzen fruitua da**. Gipuzkoan gutxienez, kapare eta ez-kapareen arteko ezkontza masiboek kaparetasunaren hedatzea izan zuela ondorio.

Galdera pertsonala. Nola onartu zuen hau Koroak?

Kaparetasun unibertsala. Testu batzuk

BIZKAIKO FORU BERRIA (1526)

Dokumentuko lehen tituluko legeek kaparetasunaren ideologia laburbiltzen dute

“Que todos los Naturales, Vecinos, e Moradores de este dicho Señorío de Vizcaya, Tierra Llana, Villas, Ciudad, Encartaciones e Durangueses, eran Notorios Hijosdalgo” (XVI. legea).

“Que por quanto todos los dichos Vizcaynos son Hombres Hijosdalgo, y de Noble Linaje, e limpia sangre, e tenian de sus Altezas Merced, y Provision Real, sobre, y en razon de los nuevamente convertidos, de Judios e Moros, ni Descendientes, ni de su Linaje, no puedan morar ni vivir en Vizcaya” (XIII. Legea).

“Que havian por Fuero, e Ley e Franqueza, e Libertad, que qualquier carta, o Provision Real, que el dicho Señor de Vizcaya diere, o mandare dar, o proveer, qu esea o ser pueda, contra las leyes o Fueros de Vizcaya, sea obedecida, y no cumplida” (XI. legea).

“Que havian de Fuero, uso y costumbre, y libertad, que los dichos Vizcainos, Hijosdalgo, fuesen y sean libres y exentos para comprar y vender e recibir en sus casas todas e cualesquier mercaderías” (X. legea).

Kaparetasun unibertsala. Testu batzuk

GIPUZKOA. KOROAREN BERRESPENA (1527)

“por el concurso de las gentes extrañas que a esta provincia han venido los tiempos pasados entre los cuales se han publicado **que hay muchos que no son hijosdalgo** y por esto y a esta causa los que **no están en cabo de la limpieza e nobleza de los hijosdalgo** de la provincia han tomado ocasión de disputar e traer en lengua nuestra limpieza, por ende por quitar aquella e conservar nuestra limpieza e nobleza que los hijos de los pobladores naturales de la dicha provincia tenemos ordenado e mandamos que **de aquí adelante en la dicha provincia de guypuzcoa villas e lugares della no sea admitido nynguno que no sea hijodalgo**”

Honen harira, 1510. eta 1511. urteetan Bizkaian eta Gipuzkoan, **komunitatearen odol-garbitasunaren** aitortpena egin zuen koroak, kaparetasun unibertsalerantz pauso handia

Kaparetasun unibertsala. Sorrera edo egoera baten berrespena ?

Erdaraz espresatutako “hidalguia” eta Bizkaitar, Gipuzkoar eta besteen noblezia, gauza berdina al zen?

Irakurri berri ditugun agiriek duda izpirik gabe erakusten dute **komunitateak** bere burua nola ikusten zuen

José María Imízcoz, Baztaneko bailararari buruz: Baztanekoa gizon librean komunitatea zen, buruzagi (‘señor’ edo ‘vizconde’, XII./XIII mendetik, Gaskuñako eta Nafarroako dokumentuetan) baten babespean. Komunitatea lurren jabe kolektiboa zen
Kaparetasuna ez da “hidalguia” estatutu juridikoaren gauza berdina. Kontzeptu biak aurrerago bakarrik parekatuko ziren

Lourdes Soria: XV/XVI mendeko euskaldunen ‘hidalguia’ eta beranduagokoa ez dira berdina

Kaparetasun unibertsala. Sorrera edo egoera baten berrespena ?

Erdaraz espresatutako “hidalguia” eta Bizkaitar, Gipuzkoar eta besteen noblezia, gauza berdina al zen?

José Luis Laborda, *El Señorío de Vizcaya. Nobles y fueros (c. 1452-1727)*, Madril, 2012:

*Bizkaia bere burua juridikoki berdinak diren noble libreek osatutako komunitate moduan ikusten du bere burua,

*bere aktibitate ekonomikoak (merkataritza batik bat) eta erdi-mailako noblezia uztartzen dituena

*eta bere nobleziaren ezaugarrien artean autodefentsa militarra daukana, behar izanez gero Jaunaren eskuetan jartzen den gaitasun militarra.

Bestalde, **nola da posible**, tesi tradizionala segitzen badugu, eta hiribilduek osatutako Ermandadeek ahaide nagusiak garaitu bazituzten, bandoetako buruzagiak foru-sistema berrian hain modu abantailatsu batean sartu ahal izatea?

Beraz, bukatzeko, zein motatakoa da euskaldunen noblezia?

Kaparetasun unibertsala. Definizio garaikideak

Juan Arce de Otálora, *De nobilitatis et inmunitatis Hispaniae causis* (1553)

Hidalguía de solar conocido edo leinuzko/orubeko kaparetasuna da bizkaitar eta gipuzkoarrena

Noblezia esentziala, ez itxurazkoa, eta ez duena behar mendekorik/basailurik edukitzea

“Casa solar se dize de aquella que sin dependencia de otra tiene conozida Nobleza”.

Testigantza

Si saben que don José Pablo de Ulíbarri es “Cristiano Viejo, limpio, y de limpia sangre, y generación, sin mezcla, nota ni raza de moros y judíos, herejes, hugonotes, ni de los recién convertidos a nuestra santa fe católica, ni penitenciados por el supremo tribunal de la General Inquisición, ni por otro alguno por delito feo, ni de otra secta infecta ni reprobada en derecho, y a más noble hijodalgo notorio de sangre como proveniente de la Casa solar antigua y noble de Ulibarri sita en el lugar de Respaldiza en la Muy Noble y Muy Leal tierra de Ayala” (BFA, AJ3380/ exp. 5, 1816. urtea)

Kaparetasun unibertsala. Definizio garaikideak

Andrés de Poza, *Tractatus de Hispanorum Nobilitate* (1588)

Bizkaian ez dago noble eta petxeroen arteko ezberdintasunik, eta denentzako betebeharrak fiskal bakarra dago: kolektiboki Bizkaiko Jaunari zor zaizkion zerga ordaintzea

Bizkaitarren noblezia erdi-mailako noblezia dela azpimarratzen du, ez duena menpekorik behar

Kaparetasun unibertsala. Definizio garaikideak

Alonso de Zorita, *Breve y sumaria relación de los señores de la Nueva España*

Alonso de Zoritak buruzagi mexikak ditu aztergai. Haien kategoria antropologikoak Monarkia Hispanikoaren zuzendarien eta erregearen beraren kategorietara itzuli behar ditu.

Hiru buruzagi mota ikusten ditu mexiken artean

A) Tlatoques [Tatloani, 'erregeei' asimilatuak], “supremos y meros Señores, tenían la jurisdicción civil y criminal, y toda la gobernación y mando de todas sus provincias y pueblos de donde eran Señores; y a éstos eran sujetos las otras dos maneras de Señores que se dirán adelante”

B) Tectecutzin edo teules: “estos son de muchas maneras, y se denominaban de sus dignidades y preeminencias que, por ser muy largo y no hacer a propósito, no se declara. Estos eran como los comendadores en España que tienen encomienda, y entre ellas hay unas mejores y de más calidad y renta que otras”.

Kaparetasun unibertsala. Definizio garaikideak

Eta azkenik...

Calpulleque o “chinancalleque en plural” “La tercera manera de Señores (...), quiere decir cabezas o **parientes mayores** que vienen de muy antiguo; por *calpulli* o chinancalli, que es todo uno, quiere decir (...) linaje antiguo, que tiene muy de antiguo sus tierras y términos conocidos, que son de aquella cepa, barrio o linaje, y las tales tierras llaman *calpulli*, que quiere decir tierras de aquel barrio o linaje (...)

C)

Los comunes de estos barrios o *calpulleque* **siempre tienen una cabeza, e nunca quieren estar sin ella**, e ha de ser de ellos mismos e no de otro *calpulli*, ni forastero, porque no lo sufren, e ha de ser principal y hábil para los amparar y defender; y lo elegían e eligen entre sí, y a este tenían como por Señor, y **es como en Vizcaya o en las montañas el pariente mayor**; y no por sucesión, sino muerto uno, eligen a otro, el más honrado, sabio y hábil a su modo, y viejo (...)

Este principal tiene cuidado de mirar por las tierras del *calpulli* y defenderlas (...)

Hiribilduen sorrera eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoaren bilakaera Behe Erdi Aroan

HIRU FASE

1)

1.100 GUTXI GORA BEHERA / 1.200

Batez ere Nafarroako erregeek fundatuak

Helburua

Nafar boterea sendotu eta muga defendatu
Erreinu Nafarrak itsasora irteera

Trebiñu (1161), Guardia (1164), Gasteiz (1181), Donostia (1180), Antoñana (1182), Bernedo (1182), Argantzun (1191), Labraza (1196), Bastida (1196; 1242an, Gaztelako Erresumako forua jaso zuen, Fernando III.ak emana), Portilla de Ibda

Gaztelako koroak sortuak

Villafranca de Estíbaliz (1100), Gesaltza Añana (1140), Balmaseda (1199)

Hiribilduen sorrera eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoaren bilakaera Behe Erdi Aroan

2)

1.200 / 1295

Gaztelako koroak / Lope Diaz II jaunak / Alfontso X. fundatuak

Helburua

Gipuzkoar kostaldeko garapena bultzatu /
Merkataritza atlantikoan Gaztelaren rola indartu
Kantabrikoko eta Andaluziako portuak lotzea
Nafarroako muga sendotu
Gaztelako lautada eta kostaldea lotu

Hondarribia (1203), Getaria (1209), Mutriku (1209), Urduña (1229), Bermeo (1236), Plentzia (1236), Zarautz (1237), Tolosa (1256), Segura (1256), Otxandio (1254), Ordizia (1256), Kontrasta (1256), Urizaharra (1256), Arrasate (1260), Bergara (1268), Gatzaga Buradon (1264), Artziniega (1272), Lanestosa (1287),

Hamarkada batzuetan zehar ez zen hiribildurik fundatu Gipuzkoa barnealdean eta Araban

Jaunekin egindako akordioa / Gaztelara inkorporazioa erraztu

Hiribilduen sorrera eta Araba, Bizkaia eta Gipuzkoaren bilakaera Behe Erdi Aroan

3)

1295. URTETIK AURRERA

Helburua

Kostaldea eta barnealdea lotu
Muga sendotu

Bizkaia

Durango (1290-1372), Bilbo (1300), Portugalete (1322), Lekeitio (1325), Ondarroa (1327), Areatza (1338), Markina (1355), Elorrio (1356), Gernika, (1366), Gerrikaitz (1366), Ermua (1372), Ugao (1375), Mungia (1376), Larrabetzu (1376), Errigoiti (1376)

Gipuzkoa

Azpeitia (1310), Errenteria (1320), Azkoitia (1324), Leintz Gatzaga (1331), Elgeta (1335), Deba, (1343), Soraluze (1343), Eibar (1346), Elgoibar (1346), Zumaia (1347), Usurbil (1371), Orio (1379), Hernani (1380), Zestoa (1383), Urretxu (1383)

Araba

Berantevilla (1299), Done Bikendi Harana (1308-1319), Legutio (1333), Dulantzi (1337), Burgu (1337), Monreal de Zuya (Murgia) (1338)

Bandoen gerra. Lope Garcia de Salazarren testigantza

LOPE GARCIA DE SALAZAR, AHAIDE NAGUSIA

Tubalismoaren eta Kantauri zaharraren mitoen aitzindaria

Bienandanzas e fortunas

XV. mendearen bigarren erdian idatzitako lan monumentala (XXV liburuki). Tubalen
↓ etorrera eta kantauriarrak aipatzen ditu ↓

Hala ere, ez batak ezta besteek ere ez daukate foru mitologian duten esanahia

“comiënçase el XXII libro, en que fabla de las muertes e omeçidas fechos en **Laborte de Gascueña e en toda la provinçia de Guipúzcoa e en todo el señorío de Vizcaya**, espeçialmente de los solares d'Espeleta e de Alcate e de Sant Pero de Urtuvia e de Ugarte e muerte de Ferrando de Ganboa; e de la pelea de Usurvil e de la muerte de Martín López de Murvan; e de los vandos de Ones e de Ganboa e de las peleas de Asteaso e de Sant Milián e de otras cosas entre Ones e Ganboa acaeçidas; otrosí fabla de todas las muertes e omeçidas acaeçidas en todo el señorío de Vizcaya e de las causas d'ellas (...) e de otros fechos acaeçidos. E comiença en fojas CCCXCVI (Lope García de Salazar, *Bienandanzas e fortunas*, XXI liburua)

LEGAZPI DORRETXEA, ZUMARRAGA

Bandoen gerra. Testuinguru orokorra

BANDOEN GERREN GAINKO TESI TRADIZIONALA

Hiribilduen sorrera = 'nobleek' hainbat esparrutan boterea galdu

XIII/XIV. mendeko krisia oso kaltegarria izan zen (biztanleria jaitsi eta, ondorioz, euren errentak ere bai)

Bizkaian eta Gipuzkoan = berreskurapen ekonomiko bizkorra, hiribilduetan batez ere

Hiribilduen berreskurapenean hain garrantzi handia izan zuten sektore dinamikoen gainean (ontzigintza, burdingintza, arrantza, ontzigintza...) 'nobleek' ezin zuten presio fiskalik ezarri. Hortaz, errenta iturri garrantzitsu batek alde egiten zien. **Aberastasun-iturri berri hauen inguruan sortuko zen gatazka**

Behe erdi aroko krisia, zer egin ?

EUROPA FEUDALEAN ERABILITAKO HAINBAT ESTRATEGIA BEREAK EGIN

***Nekazariei zergak igotzea**. **Laborarien gain zerbitzu eta zerga** berriak ezarri. Zentsu eta egin beharren handitze arbitrario bat eman zen: bide sariak inposatu, babesa saldu, etab.

***Lapurketak**. Herri lurrak, mendiak edo mugetako ganadua ostu.

* **Trastamaren dinastia berriari atxikitzea**. **Koroaren zerbitzura** jarri.

***Hiribilduetan** merkataritza eta ofizioen kontrola eskuratzen saiatu.

GUZTI HAU LORTZEKO INDARRA ERABILTZEAK EDO, GUTXIENEZ, ERAKUSTEA, BEHAR-BEHARREZKOAK ZEN

Lehia bortitza

**Landako 'noble'/laborarien artean.*

**Landako 'noble'/ hiribilduen artean.*

**Bandoen artean.*

**Hirien oligarkien artean.*

**Hirietako agintarien eta herritar xeheen artean.*

Bando gerrak. Ahaide nagusiak

Gatazka hauetako protagonistak

ZER DA AHAIDE NAGUSI BAT ?

Ahaide nagusi bat, funtsean, **botere-sare baten buruzagia da**

Leinu baten buru dira. Bandoak leinutan zatituko dira.

Leinuaren ondarearen eta ohorearen defentsaren babesak

Boterearen sinboloa: dorretxea. Funtzio militarrek ere bazituen eta, inguruan, leinuaren eta menpekoen eguneroko bizitzarako beharrezkoa: etxeak, errotak, eliza, etab.

Agnatikoak, aliatuak, 'feudalak', treguak, gomendapenak, enkartatuak

Leinuen gorroto/elkartasun sareek **bandoak** osatuko dituzte

Klientelaren erlazio motak

URRUTIA DORRETxea

Bandoak Euskal Herrian. Leinu garrantzitsuenak

	GANBOATARRAK	OÑAZTARRAK
GIPUZKOA	OLASO, BALDA, ZARAUTZ, SAN MILLÁN, ACHEGA, UGARTE	LAZKAO, LOIOLA, BERASTEGI, IGARTZA, AMEZKETA
BIZKAIA	ABENDAÑO	MUXIKA, BUTROI
ARABA	GEBARA	MENDOZA
NAFARROA	AGRAMONT	BEAUMONT
LAPURDI / ZUBEROA	URTUBIA, ZABALETA, ALTZATE	SENPERE, EZPELETA
BILBO	ZURBARAN	LEGIZAMON
GASTEIZ	CALLEJA	AIARA

	GANBOATARRAK	OÑAZTARRAK
GASTEIZ	AYALA	CALLEJA
BILBO	LEGUIZAMON	ZURBARÁN
DONOSTIA	ELDUAYEN	AMEZKETA/ENGOMEZ

Bandoen gerra. Ezaugarriak

CA. 1350-CA.1465

A) 'Gerra' honetan bataila gutxi egongo dira. Normalagoak izango dira **zakuratzeak, mendekuak, kabalkadak, eskaramuzak, etab.**

Ondorioz, biktima nagusiak **nekazariak, merkatariak eta artisauak** izango dira.

Armadak oso txikiak ziren

Baina hauen **horniketa askotan bertako populazioaren lepotik egiten zen**. Hau ongi ikusten da **mugen arteko lapurretetan**. Gerlari talde batek muga zeharkatzen du, **beste aldeko ganadua edo altxor txikiak ostu eta haien jaunaren lurretara bueltatzen da**. Lorturiko ondasunak jerarkikoki banandu behar ziren. **Zakuraketa** hauek orokorturik zeuden.

B) **Hiribilduetan ere leinuek bandoak sortu zituzten, haien ekonomia dinamikoa menperatzeko asmoz**

Gerren bukaera eta kontsentsu berria

Bandoek erabilitako indarkeriak erresistentzia anitza sortu omen zuen
(baserritar, artisau, aitonen seme batzuk eta merkataria)

Erresistentziaren tresna

Gaztelako koroak sustatu eta babestutako Ermandadeak

Hiribilduen milizia

Alkateen gaitasun judiziala

Ermandadeetako koadernoak

1394 Bizkaia

1397 Gipuzkoa

1417 Araba

Bandoek 1448an Arrasate erre eta gero, Enrike IV.aren laguntza

Hiribilduen politika erradikalizatuko da.
Probintzia instituzio bezala jaunen gainetik
egotearen ideia

Gerren bukaera eta kontsentsu berria

ΤΟΠΙΚΟΑ

Hirietako oligarkia burgesak nagusi, **elite berri baten aurrean gaude. Jaun eta basailoen gizarte batetik aitonen semeen gizarte berdin zale batera mugitu gara**

ERREALITATEA. AHAIDE NAGUSIEN BILTZARREN AFERA (1624)

“Y aunque habitan los Parientes en Guipuzcoa, y sus Casas estan en ella, y por esta parte se quiera dezir que son vecinos, y que basta que lo sean para que ayan de estar a sus órdenes, se alegara en contrario, que son vasallos de Su Majestad solamente, y que no estan unidos y hermanados con Guipuzcoa, sino que quedaron fuera de su hermandad, quando ella tuvo principi, que ha menos de 300 años, y siempre separados, asii se han conservado sin aver contfribuido en los gastos de la Republica, como lo hazen todos los demas della sin excepcion de nadie... la desunion y singularidad suya los haze libres de obedecer al gobierno comun de la Provincia”

BERASTEGI DORRETXEA

The background features a series of concentric circles in light gray, some solid and some dashed, creating a ripple effect. A large red speech bubble with a white outline is centered on the page, containing the text.

**NAFARROA. KRISI ESTRUKTURALA, FAKZIOAK,
KONKISTA**

Nafarroa. 1512ko konkistaren inguruko eztabaida

1512. URTEKO UZTAILEAN FERNANDO KATOLIKOAK NAFARROA KONKISTATU
FRANTZIA ERASOTZEKO AITZAKIAREKIN

Konkistaren vulgata osatzen duten ideia finkatuen multzoa

a) Garaiko geostrategiaren ikuspuntutik, **erresumak ez zeukan** Frantzia eta Espainia/Gaztela/Aragoiren arteko liskarretan **jarrera neutrala mantentzeko biderik**. Nafarroaren patua zen Gaztela edo Frantziaren menpean bukatzea.

b) Konkista aurretik, **Erresuma ahulduta** zegoen gatazka-giro luze baten ondorioz. Gatazka-giro honek Nafar gizartea bando bitan banatu zuen.

Joanes II.aren rola

c) Fernando Katolikoak, Joanes II.aren semeak, zigorrak eta sariak estrategikoki banatu zituen, eta ondorioz, estrategia honi esker, **nafarrek konkista modu errazean onartu zuten**

d) Erresumaren **inkorporazioa erraza, arina, baketsua eta, orokorrean, positiboa izan zen nafarrentzako**. Gainera, erakunde propioak gorde zituen erresumak.

Nafarroa. 1512ko konkistaren kutsu ideologikoa

KONKISTAREN INGURUKO INTERPRETAZIOAK POLO IDEOLOGIKO BIREN ARTEAN IBILI DIRA

1) Nafarroako biztanleriak bake eta orekaren premia zeukan

Barne gatazkek sortutako egonezin luzearen amaiera besterik ez zuen nahi

Orokorrean, *konkista onuragarria* izan zen

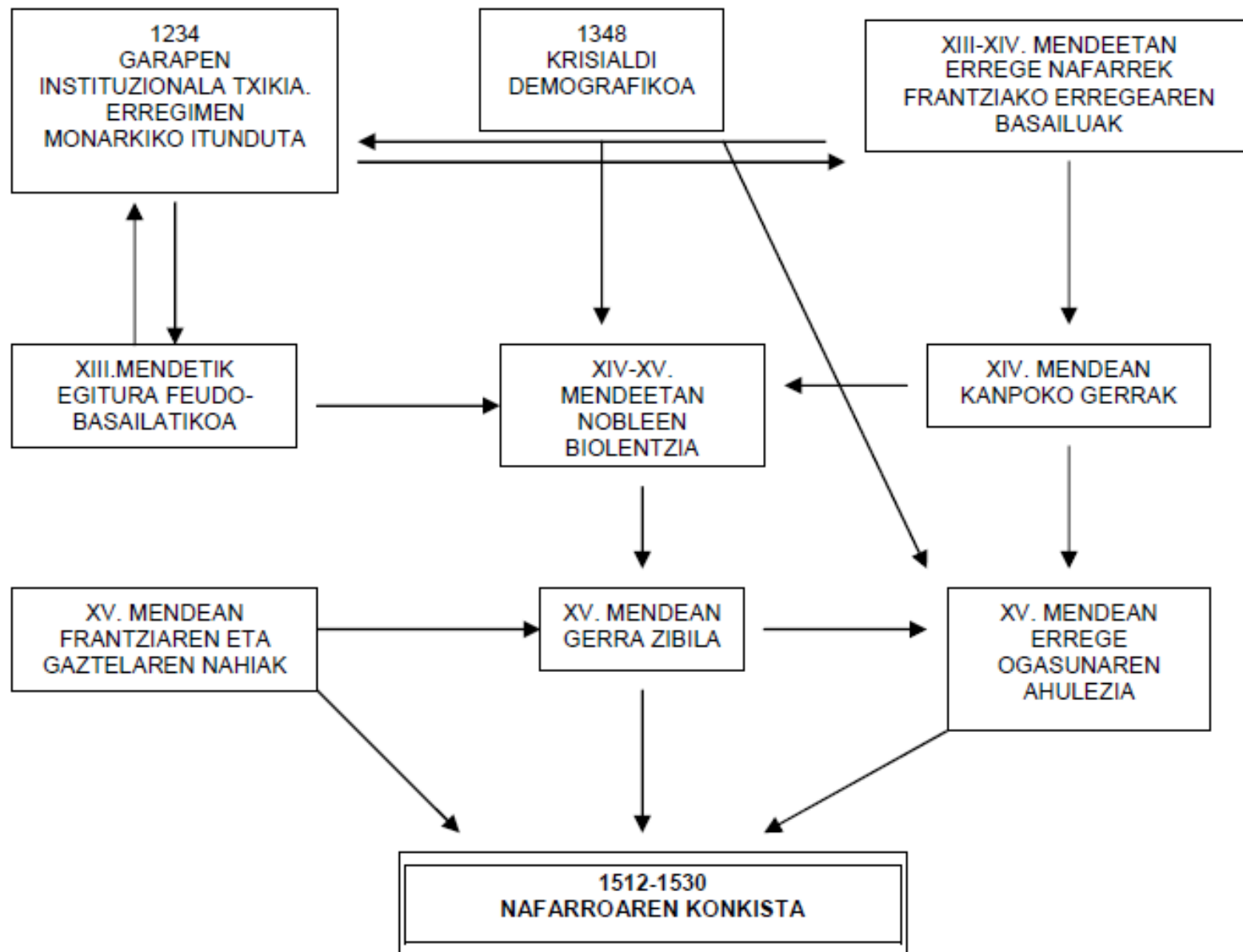
2) Historiaren protagonismo kolektiboa ez dagokio erresumari

Erresuma, izatez, hizkuntz komunitate edo komunitate nazional baten Estatu egitura da

Konkistak euskaldunen historia 'naturala' oztopatu zuen

'Espainiarra'

Euskal nazionalista

Nafarroa Behe Erdi Aroan. Kanpoko dinastien etorreraren ondorioak

ANTSO VII.REN HERIOTZA (1234) ETA GERO EZ DA NAFARROAN BERTOKO DINASTIARIK EGONGO

Koroaren eta erreinuko klase politikoaren aldentzea

Barneko kontraesanen areagotzea

Champagneko dinastiaren lehen erregeek ez dute Nafarroako paktismoa ezagutzen

Nobleziaren eta apezpikuaren kontrakotasun zorrotza

Epe laburra

Ondorioak

Epe luzea

Subiranotasun "mugatua"

Noblezia zaharraren baztertzea

Leinuen arteko gatazka

1234tik Nafarroako erregeak Frantziako erregeen basailuak

Gaztela, Aragoia eta Frantziaren arteko gatazketan sartua geratuko da Nafarroa

Nafarroa Behe Erdi Aroan. Krisi estrukturala

EUROPA MAILAN GERTATUTAKO **KRISI FEUDALAREN TESTUINGURUA**

Talde dominanteen diru-sartzeen krisia

1347KO GOSETEA ETA 1348-1350EKO IZURRITEA

Biztanleriaren galera itzela (%50 bat jaitsi zela kalkulatu da
1347-1350 urteetarako)

Landutako lurren 1/3 abandonatuak izan zirela kalkulatu da

PROZESU LUZE HONEN **ONDORIO** NAGUSIENETAKO BAT NAFARROAKO **NOBLEEN ZORPETZEA IZAN ZEN.**

XIV. mendearen erdialdera agertutako nobleen arteko bortizkeria. Biolentzi espirala. Nobleek/Leinuek euren artean borrokatu zuten errenta-iturriak kontrolatu/eskuratzeke asmoz

Nafarroa Behe Erdi Aroan. Gerra zibila

NOBLEEN ARTEKO LEHIAK **BIRFEUDALIZAZIO ETA GIZARTEAREN
'**BANDERIZAZIOA**' EKARRI ZUEN**

Karlos Bianako (1441-1461) Printzearen denboran desoreka

Agramondarren baztertzea eta Beaumondarren nagusitasuna

Leinu nobleen arteko gatazkaren areagotzea

Joanes II.aren eta Bianako Printzipearen arteko lehia

LEINUEN BANDO-EGITURAKETA (AGRAMONTESAK ETA BEAUMONTESAK)

Nafarroako Erresumaren konkista. Arrazoiak eta ondorioak

GERTUKO ARRAZOTIAK

Arrazoi **dinastikoa**

Fernando Katolikoaren logika dinastikoa da, familiakoa

Frantziarekin daukan lehiaren eta hedapen inperialaren testuinguruan sartu beharko litzateke konkista

Justifikazio **diplomatikoa**

Aita Santuaren buldak

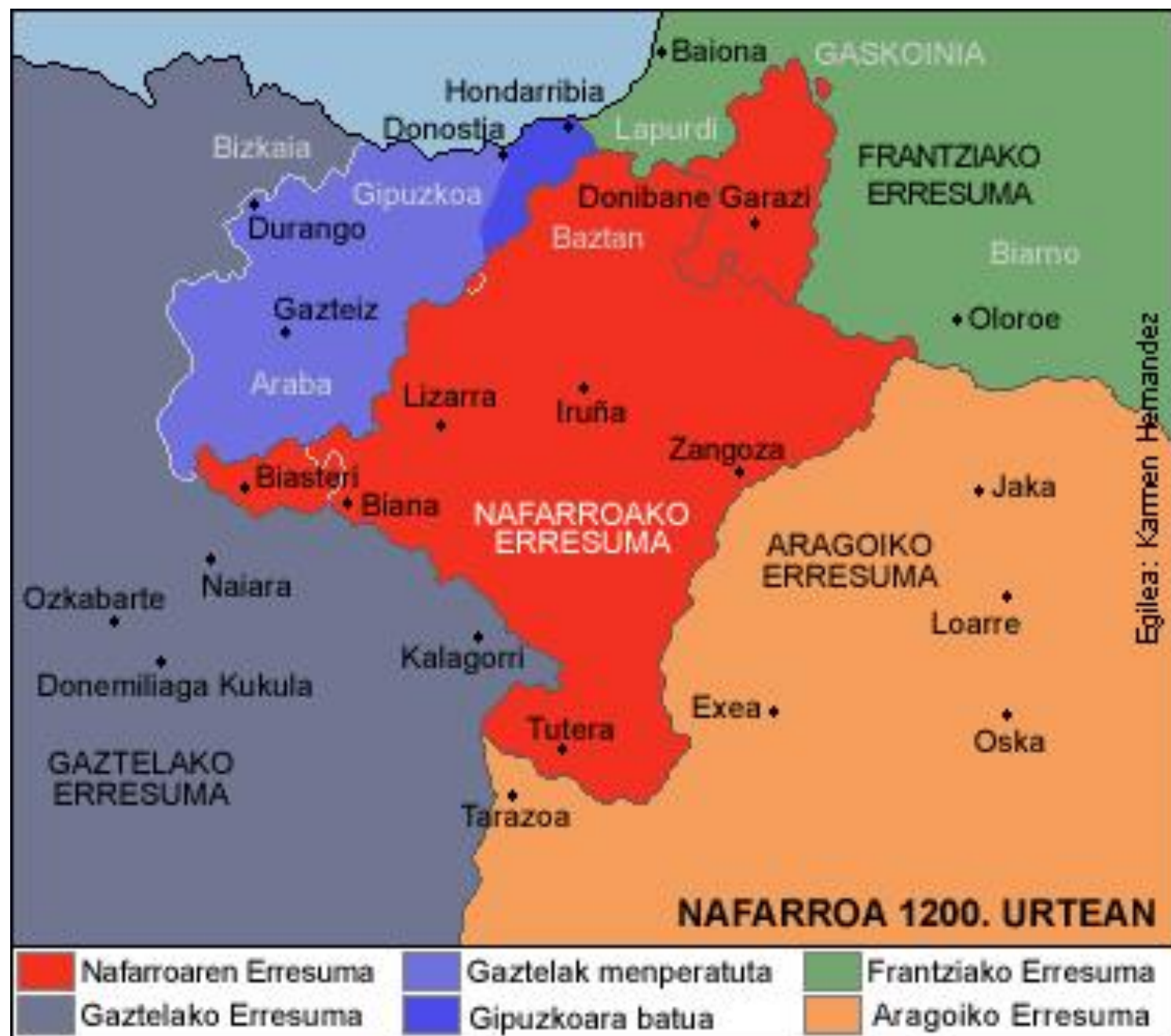
AZALPEN ESTRUKTURALA

Indar mugatua erresuma indarsuen artean. Frantzia eta Gaztelaren kontrako bilakaera

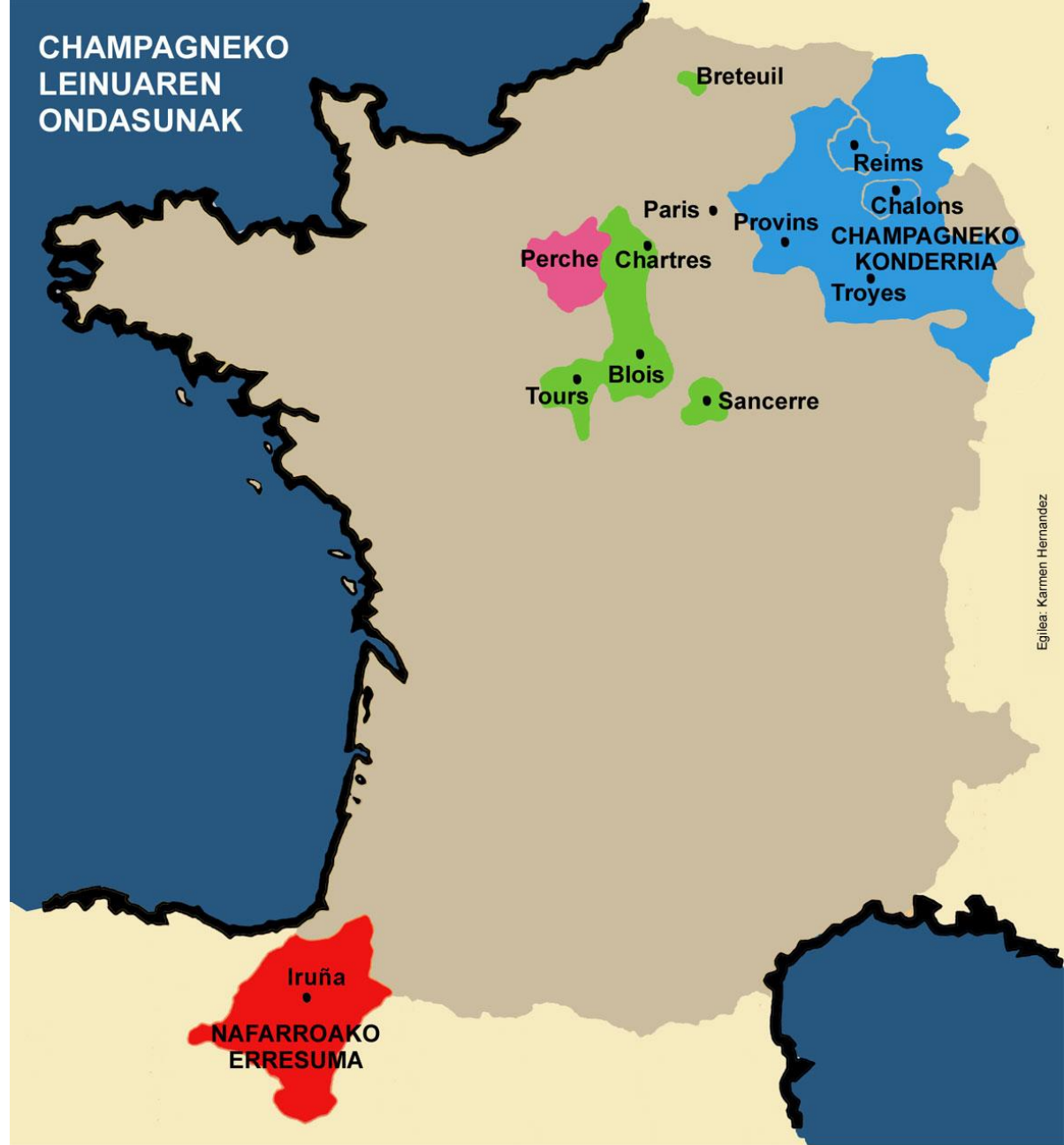
Barne gatazkak

7. Estatu Modernoen garaia

- **Konkistaren ondorioak**
 - **Kontrakoak**
 - Nafarroaren gaztelartzea
 - Bortuz Bestaldeko lurraldeen galtzea. Nafarroa Beherea eta Goi Nafarroa
 - **Aldekoak**
 - Instituzioen garapena
 - Txanpon emisioa
 - Erresumako ofizioak eta sariak nafarrentzat
- **Estatu Modernoen eraketa**
 - Uniformizazioa eta zentralizazioa
 - Tresnak: Guda, Ogasuna, Burokrazia eta Justizia
 - Absolutizazioaren mugak eta “itunen sistema”
 - Monarkia absolutua Gaztelako Koroan
 - Monarkia Itunzalea periferian

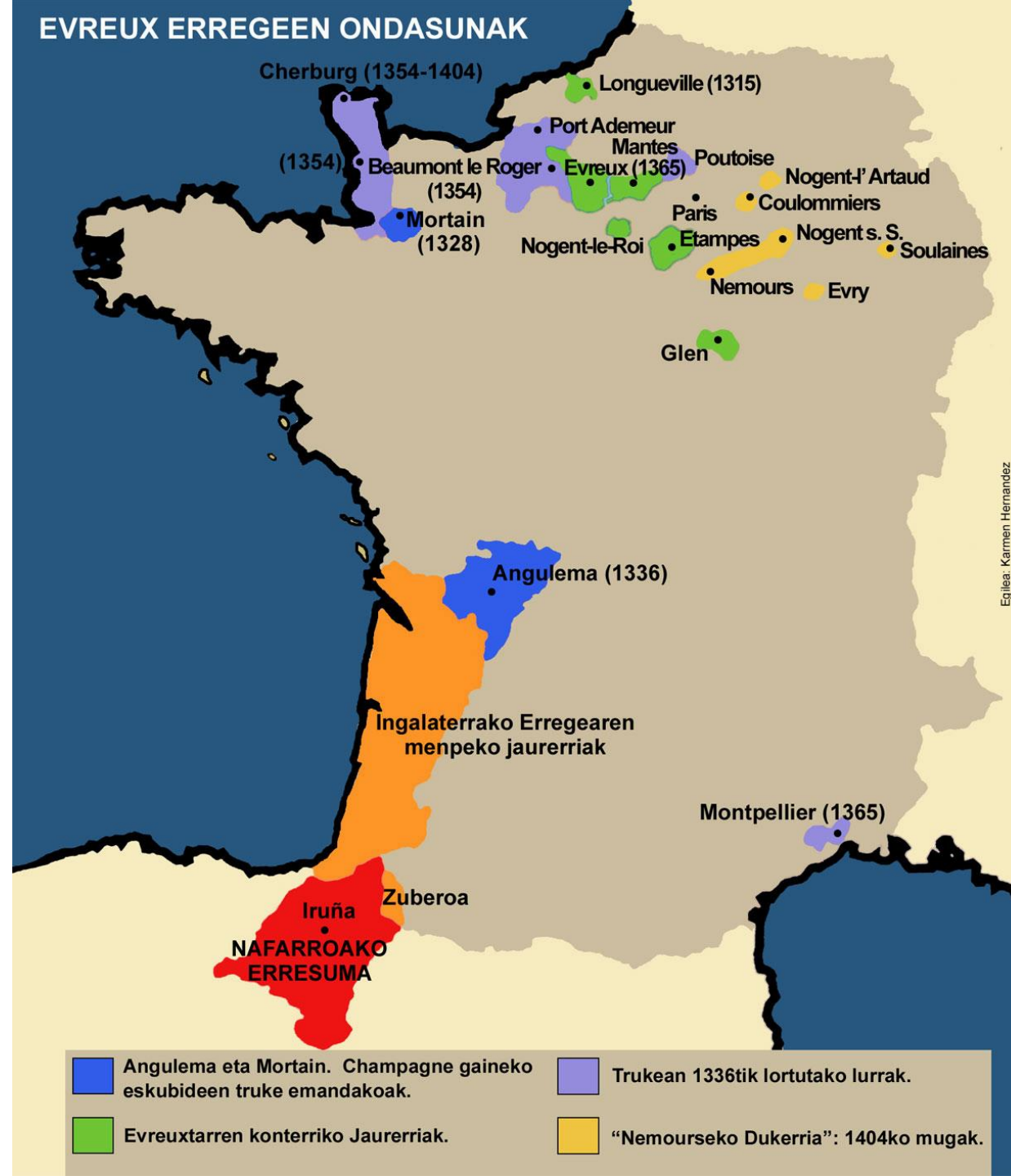
CHAMPAGNEKO
LEINUAREN
ONDASUNAK

Egilea: Karmen Hernandez

- Champagneko Konderrria
- Blanka Champagneko Kontesaren eta bere semea Thibault I.aren Jarauntsia (1226-1235)
- Thibault I.ak Frantziako Erregeari emandako Jaurerriak (1234)

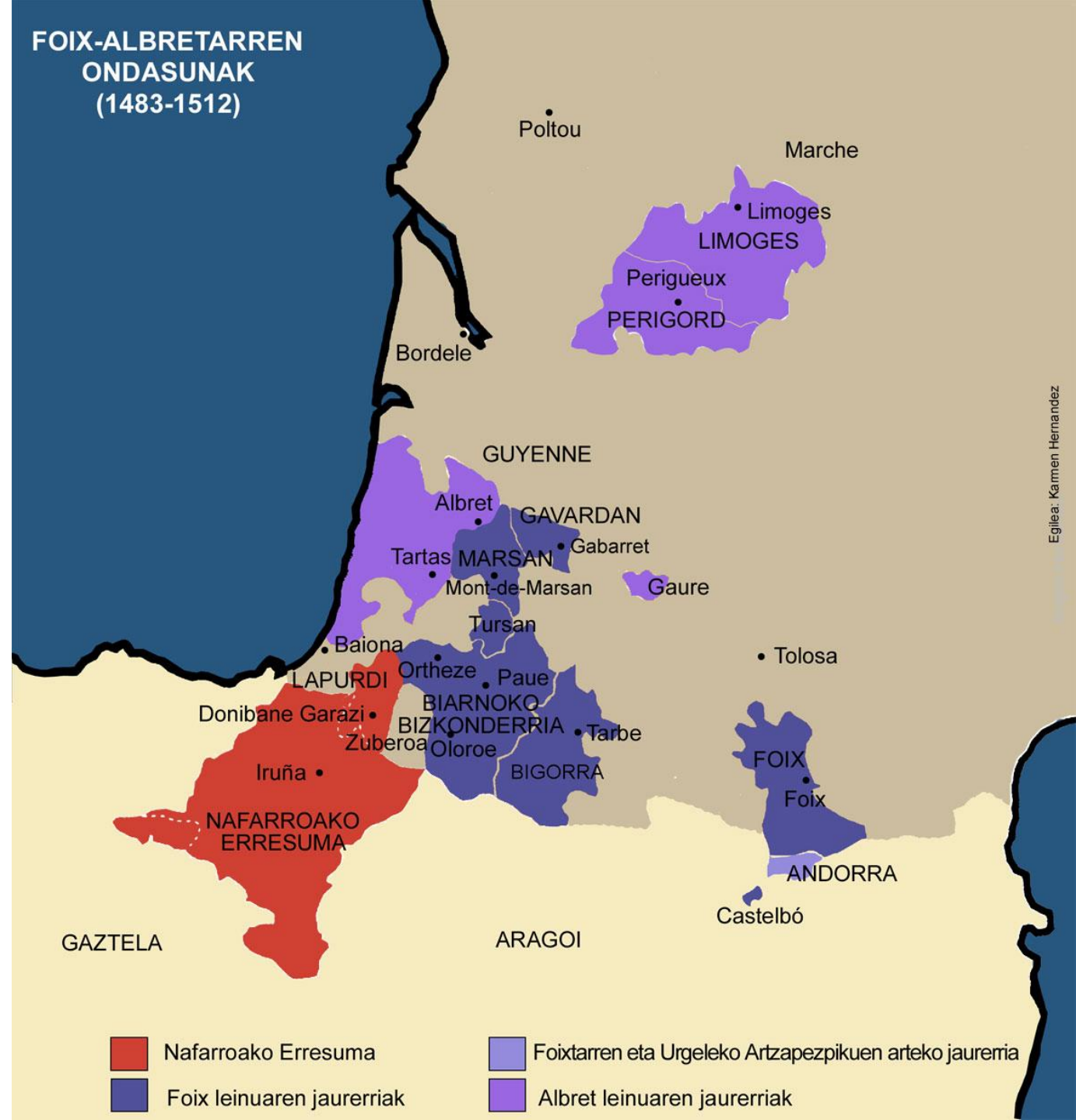
EVREUX ERREGIEN ONDASUNAK

NAFARROA ETA FRANTZIA (1234-1404)

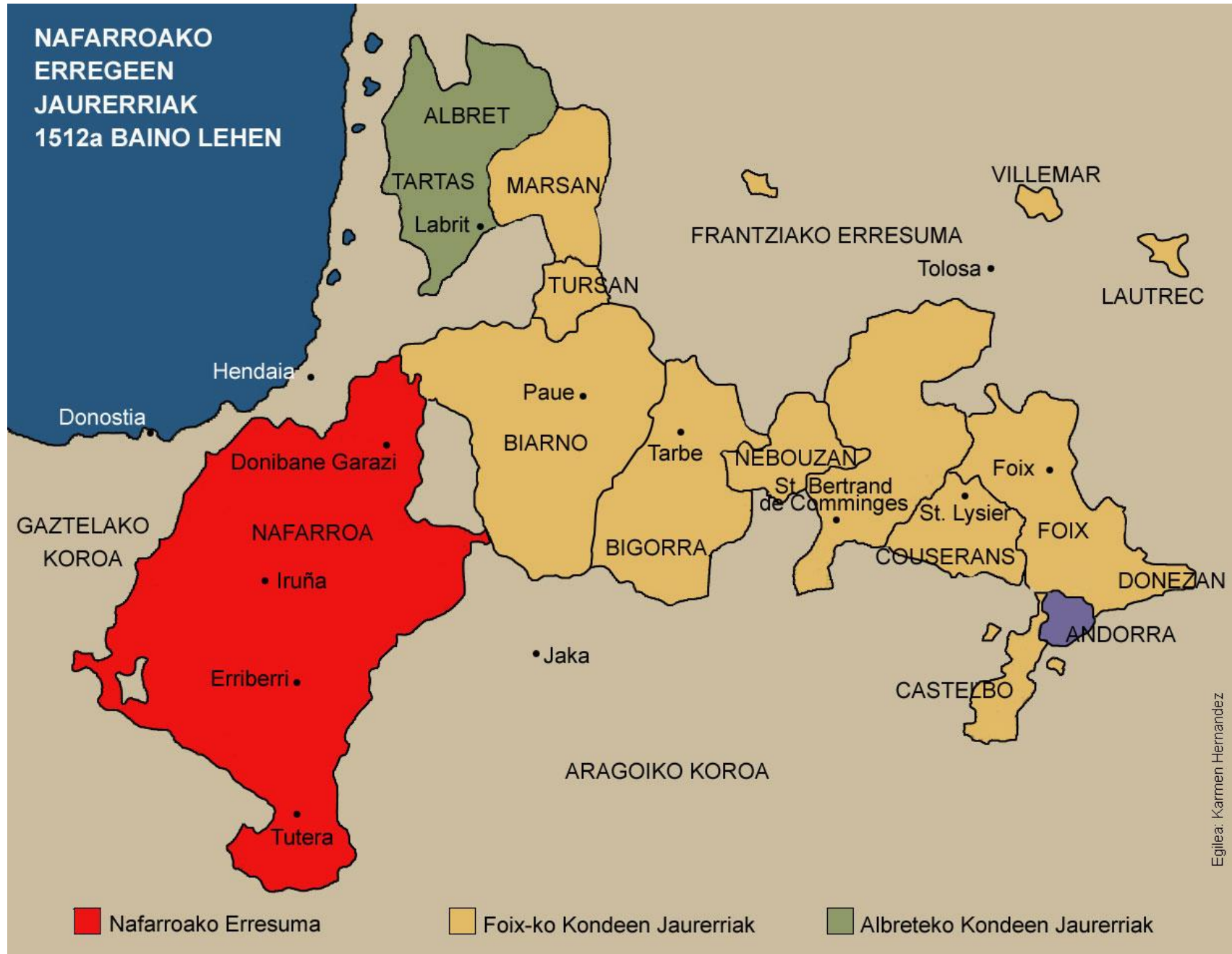

**FOIX-ALBRETARREN
ONDASUNAK
(1483-1512)**

Egilea: Karmen Hernandez

**NAFARROAKO
ERREGEEN
JAURERRIAK
1512a BAINO LEHEN**

Egilea: Karmen Hernandez

11.3. Sorginkeria bilakaera politikoen testuinguruan

Sorginkeria Euskal Herrian

“Y lo que ellos [umeek] abian bisto era que luego que llegaban les tomaban de las manos las dichas personas y los llebabab a un puesto apartado donde a manera de tribunal estaban sentados tres diablos en tres sillas feos y espantables (...) y delante dellos hazian las dichas personas las dichas reberencias y cerimonias y se lo besaban en el trasero; y dezian al diablo del medio estas palabras en lengua bascongada: señor estos presentes os traemos para que los hagais esclabos vuestros y otro dia os traeremos mas; a lo que respondia el con una boz rronca algunas palabras rroncas y espantables que los mochachos no entendian; mas que les solian dezir las maestras que hiziesen lo que el les mandase porque prometia que les daria muchas riquezas; y aun a vezes les solia dar a las manos muchas cadenas y horo y plata; pero que todo solia volverse en nonada y quedarse en los dichos campos; y hecho esto les solia apartar y desbiar a un lado de dichos campos; y en ellos ponerles goardando sapos con sendas baritas en las manos; y las dichas maestras les solian traer y dar de comer carne de brujos y brujas muertas negro y amargo y hediondo y pan moreno y una bebida negra pero que no solian hazer mas que mascallo, porque en la boca se les deshazia y consumia todo sin que pudiesen tragar; y que en los dichos campos suele estar mucha gente y que la mayor parte es de mujeres y no acuden sino muy pocos hombres; y que todos bailan y danzan a son de tamborin y otros ynstrumentos y con canciones bascongadas; y comen y beben en mesas muy esplendidas y bien preparadas; y luego se echa el diablo encima de cada una de las mujeres y con ellas se ayunta y ha de parir sapos; y hecho esto se despide el diablo de todos y se buelben a sus casas haziendo muchos daños a la buelta” (Bermeo, 1616-VIII-15)

Sorginkeria Euskal Herrian

```
graph TD; A[Sorginkeria Euskal Herrian] --> B[HIRU ARDATZ]; B --> C[Homogeneizazio social eta erlijiosoa]; B --> D[Eliteen eta herri xumearen aldentzea]; B --> E[Komunitateetako barne liskarrak];
```

HIRU ARDATZ

**Homogeneizazio
social eta erlijiosoa**

**Eliteen eta herri
xumearen
aldentzea**

**Komunitateetako
barne liskarrak**